

Disseny Escènic

Codi: 44818

Crèdits: 6

2024/2025

Titulació	Tipus	Curs
4318300 Estudis Teatral	OB	0

Professor/a de contacte

Nom: Anna Solanilla Roselló

Correu electrònic: anna.solanilla@uab.cat

Equip docent

(Extern) Anna Solanilla Roselló

(Extern) Bloc3: professor pendent

(Extern) Marta Rafa

Idiomes dels grups

Podeu consultar aquesta informació al [final](#) del document.

Prerequisits

Cap

Objectius

En aquesta assignatura es plantegen qüestions metodològiques específiques per a abordar i potenciar l'anàlisi de les produccions escèniques des del disseny escènic: espais teatrals, disseny de personatge/vestuari i el dispositiu escenogràfic. L'objectiu primordial és que els estudiants comprenguin la metodologia de recerca del disseny escènic (l'espai, el personatge i la llum) segons l'objecte d'estudi i el seu marc conceptual de la proposta escènica. La metodologia permet canalitzar eficaçment els processos de recerca i segons l'objecte d'estudi és necessari adaptar les metodologies de recerca.

El primer bloc presenta una sèrie de consideracions històric- teòriques sobre el disseny escènic i planteja abordar diferents enfocaments metodològics per a la seva recerca.

El segon es planteja abordar el disseny del vestuari escènic i la creació del personatge des d'un enfocament analític que contempli la seva dimensió conceptual, dramàtica i plàstica-escènica.

Finalment, el tercer estudia el sentit del terme "lloc teatral", considerant que comprèn des de l'espai escènic a la ciutat i el territori, passant per l'arquitectura. El panorama que descriuen les lliçons descriu una espècie de "topologia escènica".

Resultats d'aprenentatge

1. CA05 (Competència) Demostrar habilitats per a treballar en equip: compromís amb l'equip, hàbit de col·laboració, capacitat per a promoure la resolució de problemes.
2. CA06 (Competència) Criticar les pròpies idees i demostrar flexibilitat per a resoldre problemes que sorgeixin en contextos diferents.
3. CA07 (Competència) Expressar oralment i per escrit el sentit general (metodològic, tècnic, ideològic i estètic) del treball d'escenificació.
4. KA10 (Coneixement) Il·lustrar el disseny escènic a partir de paradigmes teòrics propis de la producció teatral.
5. KA11 (Coneixement) Definir la interdependència entre elements expressius i compositius dels diferents llenguatges escènics.
6. KA12 (Coneixement) Descriure el procés d'escenificació integrant els conceptes d'anàlisi i de composició treballats, amb una atenció especial a la interrelació dels diferents llenguatges que hi participen.
7. KA36 (Coneixement) Enumerar i descriure els components principals del disseny escènic.
8. KA37 (Coneixement) Identificar les teories principals sobre el disseny escènic en l'eix diacrònic.
9. SA10 (Habilitat) Interpretar la metodologia d'investigació del disseny escènic (l'espai, el personatge i la llum) segons l'objecte d'estudi i el seu marc conceptual de la proposta escènica.
10. SA11 (Habilitat) Avaluar el disseny del vestuari escènic i la creació del personatge d'una obra teatral des d'un enfocament analític i crític.

Continguts

Bloc1: Mètodes d'estudi i recerca sobre l'escenografia (Prof.: Anna Solanilla)

L'objectiu d'aquest bloc és començar a introduir a l'alumne/a les eines metodològiques apropiades per estudiar i analitzar l'escenografia o el disseny escènic. L'escenografia, actualment, és tot aquell dispositiu analògic (corpori) o digital, audiovisual que participa de l'escena en la creació de sentit (qualitats dramàtiques).

Tanmateix, el disseny d'espai, llum, so i de personatge han tingut diferents finalitats que històricament s'han anat modulant. En aquestes sessions ens centrarem en l'escenografia des de finals dels s. XIX fins l'actualitat. En l'escenografia actual conviuen propostes que tenen orígens conceptuals diferents perspectives històriques i teòriques que són re visitades en el present, en la contemporaneïtat, amb un espectre ampli de finalitats.

Continguts generals

Per desenvolupar una anàlisi i recerca a l'entorn de l'escenografia és necessari tenir cura de dos aspectes rellevants:

1. L'adequada documentació de l'objecte d'estudi. En les sessions d'estudi i de forma pràctica es posaran en joc mètodes de recerca per corregir les dificultats pròpies de la matèria de qualitats efímeres.
2. L'aplicació de l'enfocament pertinent per l'anàlisi segons les finalitats o sentit de l'escenografia.

La recerca de l'escenografia necessita tenir presents els diferents enfocaments i conceptes amb la qual cal abastar-la. Aquestes sessions del bloc pretenen introduir els conceptes bàsics necessàries per iniciar-se en la investigació dins aquest camp:

1. L'"escenografia quadre" o el concepte d'il·lustració des de l'escenografia tradicional a produccions contemporànies.
2. L'escenografia moderna, corpòria i expressiva (escenografia del constructivisme o escenografia surrealista,...), pròpies de la modernitat. Anàlisi dels elements en joc (de qualitats metafòriques) alhora d'analitzar la seva eficàcia expressiva en la recepció.

3. L'escenografia contemporània performativa i de qualitats dramàtiques. Casos d'escenògrafs catalans i internacionals.

Continguts específics

1. "L'escenografia quadre" o el concepte d'il·lustració en l'escenografia. De propostes històriques a produccions actuals. Anàlisi dels elements en joc alhora d'analitzar la seva eficàcia com a sintaxi de signes (perspectiva semiòtica) en la recepció. Visita MAE 1: L'escenografia il·lustrativa del neoclassicisme, el post-Romanticisme i realisme. Introducció a l'escenografia moderna.
2. L'escenografia moderna de qualitats metafòriques. L'escenografia del constructivisme o escenografia surrealista, pròpies de la modernitat. Anàlisi dels elements en joc alhora d'analitzar la seva eficàcia expressiva (bases i hibridació entre la perspectiva semiòtica i performativa) en la recepció. Visita MAE 2 _Escenografia Simbolista: Adrià Gual i l'escenografia d'avantguarda a Catalunya: Joan Morales i Ramon Batlle.
3. L'escenografia contemporània. Part1: Segones avantguardes, Fabià Puigserver i Iago Pericot. Visita MAE 3 _L'escenografia de Fabià Puigserver i Iago Pericot.
4. L'escenografia contemporània. Part2: un cas paradigmàtic, Anna Viebrock.

Bloc2: El personatge i el vestuari escènic. Anàlisi. (Prof.: Marta Rafa)

L'objectiu d'aquest bloc és introduir a l'alumnat en l'anàlisi del disseny de vestuari escènic i la creació del personatge donant-li les eines bàsiques per enfrontar-s'hi.

Continguts generals

Per encara l'anàlisi, recerca o estudi del vestuari escènic es necessita tenir presents els conceptes que fonamenten i es posen en joc en aquest àmbit de la creació escenogràfica, però també, els diferents enfocaments que ha tingut al llarg de la història. Aquestes sessions del bloc pretenen entendre aquest camp des de la seva concepció més amplia:

- Dimensió plàstica: Elements intrínsecs del disseny del vestuari i el personatge en el seu desplegament visual i temporal.
- Dimensió conceptual: plantejaments que sostenen el desplegament plàstic.
- Dimensió dramàtica: Capacitat narrativa i escènica de la proposta.

Tanmateix, el disseny d'espai, llum, so i de personatges han tingut diferents finalitats que històricament s'han anat modulant. En aquestes sessions ens centrarem en l'escenografia des de finals dels s. XIX fins l'actualitat.

Continguts específics

Elements i conceptes que es posen en joc en el disseny de vestuari i el personatge i que ajudaran a una anàlisi semiòtica, plàstica i dramàtica.

- Relació de cos, peça, context, moviment i públic.
- Composició: Color, textura, forma i volum.
- Composició: Fons/forma. Elements fixe/mòbil
- Presència, absència i rastre.

1. Del cos al cos: recorregut cronològic sobre el concepte de personatge i vestuari escènic (I). Del ritual al vestuari "històric". La creació del personatge. El cos semiòtic.
2. Del cos al cos: recorregut cronològic sobre el concepte de personatge i vestuari escènic (II). El cos fenomènic. El cos matèria. El cos performatiu. La crisi del personatge.
3. Processos i metodologies de creació.
 - Plantejaments o enunciat.
 - Recerca, referents, diàleg equip artístic.
 - Projecte/laboratori
 - Comunicació: expressió gràfica, materials, especificacions tècniques, prototips.

- Realització, recerca, manipulació, acabats.
- Procés d'assaig.

Bloc3: El lloc teatral (Prof.: pendent)

L'objectiu d'aquest bloc és abordar la definició i l'estudi del lloc teatral amb una aproximació més espacial que no pas temporal. No es tractarà, doncs, de desplegar una història de l'espai escènic, encara que se la miri de reüll, sinó d'establir unes categories espacials que permetin construir una espècie de topologia del lloc teatral que malgrat ser asincrònica es podria reconèixer al llarg del temps.

Continguts generals

1. Espai i teatre, punts de trobada: escoles i congressos. Els teatres, refugis o edificis.
2. Topologia escènica: el cercle, el podi, la caixa, l'espai buit, la ciutat.

Continguts específics

1. Espai iteatre, punts de trobada: escoles i congressos. El taller de teatre a la Bauhaus, 1919-1933. Arquitectura i Dramatúrgia, Paris 1948. El lloc teatral a la societat moderna, Royaumont 1961. Entorn l'arquitectura teatral.
2. El cercle, el podi i la caixa. El cercle: a l'origen de la tragèdia; als trocs de l'Odin Teatret; al Teatre Total de Walter Gropius i Erwin Piscator. La inversió de l'espai central al Teatre de crueltat d'Antonin Artaud.
3. El podi: al teatre ambulant; al teatre espontani de Le Corbusier; a la Commedia dell Arte; al teatre clàssic grecoromà; al teatre elisabetià. Podis i escenes simultànies al teatre medieval i a l'escena de les noves avantguardes.
4. La caixa: l'invenió del teatre a la italiana. L'escenari: caixa dels miracles o espai de la realitat. La boca d'escena i la quarta paret. El fons místic wagnerià i l'escena del teatre èpic de Bertolt Brecht. Llotges i amfiteatre.
5. L'espai buit. Peter Brook, *The empty space*, 1968. Entorn al terme. Espai buit, espai pur: la Festspielhaus de Hellerau, 1911. Espai buit i teatre màquina: la Schaubühne a la Lehniner Platz. Espai buit i lloc just: el Théâtre du Soleil a la Cartoucherie del Bosc de Vincennes de Paris. Espai buit i lloc trobat: les tournées de la companyia de Peter Brook.
6. La ciutat. Teatre de carrer, *site specific*. El lloc teatral, cartografies teatrals: el cas de Barcelona. Una visita a la pàgina web de l'Observatori d'Espais Escènics.

Activitats formatives i Metodologia

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes expositives i pràctiques d'observació i anàlisi	37,5	1,5	
Lectures, fitxes i comentaris	49,5	1,98	
Tutories i elaboració de treballs	24	0,96	

Bloc1: Lectures d'articles i realització de fitxes per a la recerca. En aquestes fitxes es recullen els materials i referències per a l'anàlisi i posterior investigació sobre l'escenografia.

Bloc2: Lectures i comentari de textos.

Bloc3: Comentaris analítics de projectes.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Avaluació

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Assistència i participació a classe	20%	37,5	1,5	
Lliurament d'informes, exercicis i treballs	60%	0	0	CA05, CA06, CA07, KA10, KA11, KA12, KA36, KA37, SA10, SA11
Tutories d'anàlisi i activitats a l'aula	20%	1,5	0,06	CA07, SA11

A. Avaluació continuada:

1. Lliurament proposta treball, entre la sessió 3 i 4 del mòdul. Fer arribar als professor/a del mòdul del tema del treball (títol provisional, resum de 150 paraules, bibliografia amb mínim 5 ítem acadèmics).
2. Lliurament del Treball Final Mòdul: una setmana posterior a la finalització el mateix. L'extensió del treball ha de ser de 10 a 15 planes, o 2.500-5.000 paraules (resum, bibliografia i notes apart) com una comunicació de congres. Ha d'incloure explícitament les fonts utilitzades. Qualsevol plagi detectat implica un suspens inapel·lable.

B. Avaluació única:

L'avaluació única per aquells/es alumnes que decideixin aquesta via d'avaluació constarà de:

- 1- Prova escrita o oral dels continguts de l'assignatura, 33,3 %
2. Anàlisi des de la perspectiva del disseny escènic d'un espectacle, 33,3 %
- 3- Comentari crític d'una lectura de l'àmbit del disseny escènic proporcionada pels docents, 33,3 %.

S'aplicarà el mateix sistema de recuperació que per l'avaluació continuada.

L'estudiant rebrà la qualificació de "No avaluable" sempre que no hagi lliurat més del 30% de les activitats d'avaluació.

En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

Bibliografia

Bloc1

Bablet, Denis (1975) Les revolutions scéniques du XXe siècle. París: Société Internationale d'Art, cop.

Peter McKinnon & Eric Fielding (Editor) (2012) World Scenography 1975-1990. Taipei, Taiwan : OISTAT, International Organisation of Scenographers, Theatre Architects and Technicians, cop.

Peter McKinnon & Eric Fielding (Editor) (2014) *World Scenography 1990-2005*. Taipei, Taiwan : OISTAT, International Organisation of Scenographers, Theatre Architects and Technicians, cop.

Cohen, J.-I.; Cooke, C.; Strigalev, A.A.; Tafuri, M. (1994) *Constructivismo ruso. Sobre la arquitectura de las vanguardias ruso-soviéticas hacia 1917*. Barcelona: Ediciones Serbal.

Van Norman Baer, Nancy (1991) *Theater in revolution, Russian Avant Garde Stage Design, 1913-1935*. San Francisco: The Fines Museums of San Francisco & Thames and Hudson.

VVAA (1999) *Amazonas de la vanguardia: Alexandra Exter, Natalia Goncharova, Liubov Popova, Olga Rozanova, Varvara Stepanova i Nadezhda Udaltsova*. Bilbao: Museo Guggenheim Bilbao.

VVAA (2008) *Ródtxenco. La construcció del Futur*. Barcelona: Obra Social Caixa Catalunya.

Fischer-Lichte, Erika (2004) *Estética de lo performativo*. Madrid: Abada Editores.

GOLDBERG, Roselee (1996) *Performance Art: desde el Futurismo hasta el presente*. Barcelona: Ediciones Destino.

Bloc2

Barberini, Donatella (2017) *Costume in performance : materiality, culture, and the body*. Bloomsbury Academic: London.

Deslandres, Yvonne (1985) [1975]. *El traje imagen del hombre*. Tusquets Ediciones: Barcelona.

Fischer-Lichte, Erika (2004) *Estética de lo performativo*. Madrid: Abada Editores.

Lurie, Alison (2002) [1981] *El lenguaje de la moda. Una interpretación de las formas*. Paidós: Barcelona.

Squicciarino, Nicola (1990) [1986]. *El vestido habla*. Càtedra: Madrid.

Bloc3

ABADO, Daniele; CALBI, Antonio; MILESI, Silvia (2007). *Architettura & Teatro*. Milano: Il Saggiatore.

BANU, Georges; UBERSFELD, Anne (1992). *L'espace théâtral*. Paris: Centre National de Documentation Pédagogique.

BARBA, Eugenio; SAVARESE, Nicola (2017 /2021). *Los cinco continentes del teatro*. Madrid: Artezblai.

BARRANGER, Milly. (1995). *Theatre: a way of seeing*. Chapel Hill. The University of North Carolina: Wadsworth Publishing Company.

BROOK, Peter (1968 / 1969). *El espacio vacío*. Barcelona: Península.

BROOK, Peter (1987 / 2001). *Más allá del espacio vacío. Escritos sobre teatro, cine y ópera. 1947-1987*, Barcelona: Alba Editorial.

CARLSON, Marvin (1989). *Places of performance. Thea Semiotics of Theatre Architecture*. New York: Cornell University Press.

DAVIS, Tony (2002). *Escenógrafos/Artes escénicas*. Barcelona: Ed. Oceano.

GROTOWSKI, Jerzy (1968 / 1970). *Hacia un teatro pobre*, Méjico: Siglo XXI editores, 1970.

FREYDEFONT, M. (ed.) (1997). "Le lieu, la scène, la salle, la ville". *Études Théâtrales*. n. 11-12.

HALPRIN, Lawrence (1970). *The RSVP Cycles: Creative Processes in the Human Environment*. G. Braziller.

HANNAH, Dorita (2019). *Event-Space. Theatre architecture and the historical avant-garde*. London and New York: Routledge.

LISTA, Giovanni (1996). *La scène moderne*. Paris: Actes Sud.

RAMON, Antoni (ed.) (1997). *El lloc del teatre. Ciutat, arquitectura, espai escènic*. Barcelona: Edicions UPC.

ROSENBERG, Susan (2017). *Trisha Brown: Choreography as Visual Art*. Middletown, CT: Wesleyan University Press.

RUFFORD, Juliet (2015). *Theatre & architecture*. London: Palgrave.

RUZZA, Luca, Maurizio TANCREDI (1987). *Storie degli spazi teatrali*. Roma: Euroma, 2 vols.

SÁNCHEZ, José Antonio (1999). *La escena moderna*. Madrid: Akal.

SÁNCHEZ, José Antonio (1999). *Dramaturgias de la imagen*. Cuenca: Universidad de Castilla-La Mancha.

SVOBODA, Josef (1993). *The Secret of Theatrical Space*. New York: Applause Theatre Books.

www.espaciosescenicos.org

Programari

Microsoft Exel, Power Point, and the platform for schemes or maps, Miro.

Llista d'idiomes

Nom	Grup	Idioma	Semestre	Torn
(TEm) Teoria (màster)	1	Català/Espanyol	primer quadrimestre	tarda